

بررسی نقش ادبیات انگلیسی در شکل‌گیری حقوق کودک با تمرکز بر روی آثار هارپر لی و چارلز دیکنز^۱

سعید رحیمی پور^۲

استادیار گروه آموزشی دانشگاه فرهنگیان، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تحلیل رمان‌های انگلیسی زبان شامل: رمان کشتن پرنده مقدس هارپر لی و الیور توئیست چارلز دیکنز و تأثیر آن‌ها بر حقوق کودک می‌باشد. در این مقاله از روش پژوهش تحلیلی-استنتاجی استفاده شده است. نخست، کودک و شرایط وی به عنوان یکی از کاراکترهای اصلی دو رمان ذکر شده مورد تحلیل قرار گرفت و سپس از قاب کنوانسیون حقوق کودک به شکل‌گیری کنوانسیون و تأثیر از چنین فعالیت‌های ادبی و تأثیر متقابل آن بر شرایط کودکان مورد استنتاج قرار گرفت. ضمن بررسی دیدگاه‌های هر دو نویسنده از نظر شخصی و مکتبی، در حوزه ادبی دامنه تحقیق به دو عنصر رمان، یعنی شخصیت‌پردازی و فضا سازی محدود گردید. تحلیل‌ها نشان داد که در رمان هارپر لی، کودک راوی مشکلات بزرگسالان که خود نیز قربانی بالقوه آن شرایط در آینده است و در رمان الیور توئیست، کودک و شرایط او تم اصلی و محوری رمان می‌باشد. چنین انتخاب زاویه بیان نشان می‌دهد که هر دو نویسنده دغدغه حقوق کودکان را به سهم خود در مجامع علمی و ادبی و فهم عامه تجلی و روشن کرده اند که نقش آن‌ها را در به حرکت در آوردن موج‌های اجتماعی و انسان‌دوستی و شکل‌گیری کنوانسیون حقوق کودک نشان می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: هارپر لی، چارلز دیکنز، حقوق کودک، رمان انگلیسی، شکل‌گیری

۱. مقدمه

حقوق کودکان یکی از جذاب‌ترین و در عین حال پر ابهام‌ترین موضوعاتی است که در سده‌های اخیر در کانون توجه محققان، ادیبان و سیاستمداران قرار گرفته است و هر کدام تلاش وافر نموده‌اند که زوایای پنهان حقوق کودکان را از منظر خود روشن نمایند. آثار ادبی از حوزه‌هایی می‌باشد که نقش جدی در شکل‌گیری حقوق کودکان ایفا کرده‌اند. آثار ادبی به‌طور عام و ادبیات انگلیسی به‌طور خاص تأثیر شگرفی در شکل‌گیری افکار به سمت و سوی کودکان ایفا نموده‌اند. در زمینه تأثیر نویسندگان و نمود تفکر حقوق کودک در آثار آنها تحقیق زیادی صورت نگرفته است که این مهم هم بر جنبه تازگی تحقیق و هم بر ضرورت انجام آن می‌افزاید. نویسندگان شهیری مانند چارلز دیکنز و هارپری با خلق رمان‌ها و محور قرار دادن زندگی مشقت‌بار کودکان و شرایط حاکم بر زندگی آن‌ها بستر و شرایط لازم را برای توجه به کودکان فراهم آورده‌اند. این مقاله با محور قرار دادن رمان الیور توئیست اثر چارلز دیکنز و رمان کشتن پرنده مقدس اثر هارپری و تحلیل آن‌ها تأثیرات این دو نویسنده بر شکل‌گیری حقوق کودک را مورد بررسی قرار داده است تا به این سوال پاسخ دهد که فعالیت‌های ادبی در شکل‌گیری و جهانی شدن حقوق کودک چه نقشی داشته‌اند؟ برای پاسخ گویی به این سوال با استفاده از روش تحلیلی-استنتاجی دو نویسنده و آثار منتخب آنها از زوایای شخصی، اجتماعی، سیاسی و مذهبی با محوریت دو عنصر اصلی رمان یعنی شخصیت پردازی و موقعیت قصه پردازی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند. یافتن پاسخ این سوال ضمن تعریف نقش ادبیات، روشنفکران ادبی و آثار آنها در شکل‌گیری موجهای جهانی مانند حقوق کودک پرده از این مهم بر می‌دارد که چرا برخی از این آثار در غرب به عنوان منبع درسی در مدارس خیلی از کشورها تدریس می‌شوند.

۲. مبانی نظری و سیر تاریخی حقوق کودکان

یکی از محورهای مهم روشنفکری و منابع قوی در انعکاس و شکل‌گیری جریانهای اجتماعی در طول تاریخ، ادبیات و روشنفکران ادبی بوده‌اند. سیری در تاریخ حقوق کودکان نشان می‌دهد که در دوران گذشته نگاهی یکسان به کودک و حقوق او وجود نداشته است بلکه در هر زمان و تحت تأثیر آراء فیلسوفان و نویسندگان بزرگ تصویری از کودکی شکل گرفته است و متناسب با این درک از کودکی با آن‌ها برخوردی صورت گرفته است به طوری که افلاطون به عنوان یکی از فیلسوفان شهیر یونان باستان بر این باور است که نفس انسان از سه قسمت تشکیل شده است: عقل، اراده و شهوت. بر چنین مبناهای افلاطونی کودک باید مورد تعلیم و تربیت خاص قرار گیرد (براسیل، ۲۰۰۵: ۳۱). از دید او کودکان بدون عقل‌اند و از این رو توازنی بین سه قوه ذکر شده برقرار نیست و آنان اسیر امیال سرکش و غیرقابل مهار خویش هستند. افلاطون در پروتاگوراس توصیه می‌کند که کودکان شرور خود را با تهدید و تنبیه، هم چون شاخه‌ی درختی کج و معوج با بستن و محصور کردن، راست و استوار سازید که با آنچه که امروزه در مورد کودک رخ می‌دهد متفاوت است.

ارسطو، فیلسوف نامدار یونان باستان، می‌گوید: «انسان حیوان ناطق است و با حیوانات دیگر مشترکات زیادی دارد اما یک چیز ویژه اوست، عقل! عقل فصل ممیز انسان در تقابل با سایر حیوانات است. خرد است که مایع شرافت و کرامت است و با تمسک به خرد است که انسان می‌تواند طبیعت حیوانی خود را تحت نظم و انضباط در آورد؛ آن را پرورش داده، حتی تربیت کند. این تصور از انسان میراث فرهنگی مشترکی است که تنها به یونان باستان تعلق ندارد بلکه این تصور تا قرون اخیر از احترام برخوردار بوده است. روسو فیلسوف قرن هجدهم کودکان را فطرتا سالم می‌داند که جامعه یا مدرسه آنها را فاسد می‌کند» (حقی، ۲۰۱۸: ۲). این در حالی است که وظیفه جامعه یا مدرسه تربیت کودکان می‌باشد که انتظار می‌رود با آموزش متمدن شوند.

به همین نحو، فیلسوف انگلیسی توماس هابز (۱۶۷۹-۱۵۸۸) به دلیل اعتقادش به اینکه، کودکان و بی‌تردید انسان‌ها به طور کلی ذاتاً شرور هستند، شناخته شده است. او باور داشت که کودکان سرکش و هرج و مرج طلب متولد می‌شوند و این مسئولیت والدین است که چنین ویژگی‌هایی را با تأدیب و انضباط محدود کنند. این تا حدی به خاطر این مسئله می‌باشد که «کودکان در مقایسه با بزرگسالان اغلب توانایی تصمیم‌گیری مستقل ندارند مگر زمانی که کاملاً رشد کنند و توانایی به دست بیاورند» (صیدی، ۱۳۹۶: ۸). همانند نظریه پردازان قبلی، نظریه‌ی وی نیز در مورد مردم به طور عام به کار برده می‌شد. بر خلاف هابز، جان لاک فیلسوف (۱۷۰۴-۱۶۳۲) «تصور ذات انگار» را رد می‌کند، یعنی کودکان بدون هیچ ویژگی‌ای مانند شرارت یا خوبی به دنیا می‌آیند. در عوض، او اعتقاد داشت که کودکان مانند یک لوح سفید پا به دنیا می‌گذارند. کودک ذاتاً مطیع به دنیا می‌آید و تابع تربیت کننده می‌باشد (کینگ، ۱۹۹۸: ۱۵). چنین مبناهایی بستر برخورد با کودکان را شکل می‌داد.

۲.۱. سیر تاریخی

سیری در تاریخ ادبیات انگلیس نشان می‌دهد که در این حوزه از قرن هیجدهم شکل‌گیری ژانر رمان با آثار ساموئل ریچاردسون و سپس قرن نوزدهم با آثار ویلیام سکری و چارلز دیکنز به تکامل می‌رسد (سورنلی و روبرتس، ۲۰۰۰). درارتباط با تم این تحقیق، می‌توان دیکنز را اولین نویسنده‌ی انگلیسی شناخت که توانسته است با چیره‌دستی، کودکان را به عنوان شخصیت و قهرمانان داستان وارد آثار خود کند و با محور قراردادن آنان در داستان‌هایش در فضایی مملو از خشونت، بی‌رحمی و فقر حق و حقوق آن‌ها را هویدا و ترسیم کند. او در بطن فاصله طبقاتی کودکانی که معمولاً از لحاظ جایگاه اقتصادی و اجتماعی متعلق به طبقه فرودست و فراموش شده در جامعه انگلستان هستند را در زمره قربانیان ردیف اول قرار می‌دهد. دیکنز با قراردادن این کودکان به عنوان شخصیت‌های اصلی، آنان را در معرض دید و قضاوت جامعه قرارداد و جامعه را واداشت تا به این کودکان و به حقیقت زندگی آنان پی ببرند.

در انتهای قرن نوزدهم و ابتدای قرن بیستم با بروز نابسامانی‌های اجتماعی گوناگون از جمله انقلاب صنعتی، برده داری، تبعیض نژادی به طور اخص، هارپر لی را نیز بر آن داشت تا به بازآفرینی چهره‌ی کودکان طبقه متوسط و فرودست جامعه زمان خود بپردازد و واقعیت زندگی این کودکان را در قالب داستان برده‌داری و فاصله طبقاتی به تصویر کشد تا حضور کودکان طبقه فرودست و فراموش شده در زیر فشار نابسامانی‌های جامعه را از قاب ادبیات و رمان در ادبیات بزرگسال اما با تمرکز بر شخصیت‌های کودکان و از زبان دختر کودکی از طبقه روشن فکر و سفید پوست نشان دهد.

از نقاط تشابه محوری دو نویسنده، سبک واقع‌گرایی اجتماعی در رمان‌نویسی است. هارپر لی^۱ و چارلز^۲ دیکنز، نویسندگانی در مکتب رئالیسم اجتماعی هستند. آنان قهرمانان داستان‌هایشان را که غالباً کودکان هستند، از نمونه‌های واقعی برگزیدند.

این حقیقت‌گرایی و توجه به واقعیت‌های اجتماعی، موجب شده است که قهرمانان کودک را چنان که هستند، به تصویر درآورند و با رویکردی واقع‌گرایانه به بازآفرینی چهره‌ی کودکان طبقه متوسط و فرودست جامعه دست زده و واقعیت زندگی این کودکان را در قالب داستان درآورند.

انتخاب شخصیت‌های کودک، از نمونه‌های واقعی و هم‌چنین تجلی خاطرات کودکی در داستان‌های دیکنز و لی موجب شده که آن‌چه را که در داستان‌های خود به قلم می‌آورند با واقعیت فضای زندگی کودکان دوران‌شان مطابقت کامل داشته باشد. آثار دو نویسنده، متأثر از دوران کودکی و خاطرات آن دوران است. شخصیت‌های کودک در آثار دو نویسنده، یا نمایی از خود و تجربیات زندگی‌شان هستند و یا به نوعی با زندگی آنان در دوران کودکی ارتباط دارند.

دیکنز از تجربیات دوران کودکی در ترسیم شخصیت‌های کودک خود بسیار بهره برده است. شالوده رمان اولیور تویست، آرزوهای بزرگ و دیوید کاپرفیلد، بر مبنای خاطرات دوران کودکی اوست. کودکی توأم با فقر و تبعات آن، کار در دوران کودکی و رهاکردن تحصیل و هم‌چنین زندگی در محیط رقت‌بار، به دلیل به زندان افتادن پدر به سبب بدهی و ناداری، موضوع مشترکی است که در بسیاری از داستان‌های دیکنز حضور دارد و تکرار شده است. شاید نقل داستان از زاویه دید یک دختر کودک توسط هارپر لی نشان دهنده علاقه و کنکاش در دوران کودکی‌اش است و همواره خاطرات کودکی را در داستان‌هایش بازسازی می‌کند، شاید خود او هم در خانواده ای شبیه آن‌چه که دیده و متأثر از آن بوده است در بزرگی منشأ تصمیم در به تصویر کشیدن آن از قاب رمان می‌شود که قدمی در توان خویش برای برطرف نمودن آن موانع بوده است. این امر در الیور تویست دیکنز بیشتر مشهود است و تاییدی بر این قیاس است که شخصیت‌های اصلی بیشتر آثار او، وضعیتی مشابه دوران کودکی نویسنده را دارند. بیشتر کودکان آثار دیکنز کودکان یتیم و فقرزده هستند و برای گذران زندگی مجبور به کار در شرایط سخت می‌باشند. البته این بهره‌گیری دو نویسنده از خاطرات در داستان‌ها به این معنی نیست که قصه‌های آنان باز بیانی از زندگی گذشته آن‌ها است، بلکه بدین معناست که این قصه‌ها الهام گرفته از گذشته و آمیخته با زندگی مشهود شده آن‌هاست. بیان خاطرات کودکی دو نویسنده که در ذهن و خاطره‌شان باقی مانده، الهامی ارزشمند برای ژانر و سبک ادبی آن‌ها می‌شود تا این دو نویسنده بتوانند با توانایی و چیره‌دستی تجربیات خود را در ساختاری هنری و ادبی، جلوه‌گر کنند.

۲.۲. از دوران کودکی تا شخصیت پردازی کودک

شخصیت‌های کودک آثار دیکنز و لی، ضمن دارا بودن نقاط مشترک از نظر طبقاتی با هم بسیار متفاوت هستند؛ که شاید بی ارتباط با زندگی گذشته آن‌ها نباشد. دیکنز در خانواده‌ای متوسط متولد می‌شود و از همان دوران کودکی به دلیل فقر خانواده مجبور به کار می‌گردد. سال‌های کودکی و نوجوانی دیکنز با درد و رنج و محرومیت همراه می‌شود. شخصیت نقال داستان لی نیز گرچه در خانواده‌ای سفید پوست و روشن فکر به سر می‌برد اما از نعمت مادر محروم و ناخواسته به خاطر شغل پدر از نزدیک شاهد گذر نابسامانی‌های جامعه است که با سن و سال او اصلا سازگاری ندارد ولی از اعماق وجود متأثر از این تحولات دردناک جامعه است. از اخبار و احوالاتی با خبر می‌شود که حتی شنیدن آن برای جنسیت و سن و سالش کراهت دارد. دیکنز در آثارش از منظرانتقادی به جامعه می‌نگرد و قصد تغییر و اصلاح جامعه را به نفع کودکان دارد و کودکان تم و محور اصلی فعالیت خود می‌کند و به همین خاطر است که دیکنز را نویسنده‌ای اصلاح‌گر می‌شناسند که آثارش تأثیر شگرفی در بیداری جامعه و تغییر قوانین و مقررات به نفع کودکان داشته است. بدین سبب، آثار دیکنز با نگاه انسانی زمینه‌ساز اصلاحات اجتماعی و اقتصادی بسیاری برای کودکان نه تنها در انگلیس بلکه در جاهای مختلف دیگری نیز شد. روشنگری دیکنز نشان داد که «بزرگ‌ترها کودک را برای اهداف خود به عنوان یک موضوع و سوژه انتخاب کرده‌اند تا پوششی بر شکست‌هایی که در زندگی برای آن‌ها ایجاد مشکل کرده است، باشد که در نهایت بی ثباتی زبان و حیات را نشان می‌دهد» (روز، ۱۹۸۴: ۱۶).

در سال ۱۸۴۲، چارلز دیکنز به همراه خانواده‌اش به ایالات متحده سفر می‌کند. سفری که خاطرات آن را در کتابی تحت عنوان «یادداشت‌های آمریکایی برای گردش عمومی» جمع‌آوری کرد. در این سفرنام، او برده داری در آمریکا را مورد انتقاد قرار می‌دهد و متوجه رنجی که بعد ها هارپر لی را وادار به نوشتن کتاب کشتن پرنده مقدس می‌کند می‌شود. هارپر لی نژادپرستی را در اولویت اول و در گام دوم قداست و مظلومیت کودکان را که به علت شرایط نابسامان جامعه از جهات گوناگون تحت تأثیر رنج روانی و فیزیکی هستند به تصویر می‌کشد. از دید این دو نویسنده «داستان‌سرایی (برگشت به سوال‌های ایدئولوژیکی می‌باشد که همیشه آمیخته با زندگی ما هستند) و وجه سیاسی را رقم می‌زنند» (هانت، ۲۰۰۶: ۸). هر دو نویسنده مستقیم یا غیر مستقیم شاهد رقم خوردن شرایطی در

جامعه، فضا و زمان خود می‌شوند که منجر به بیان ظریف آن‌ها با عناصر داستان و از قاب رمان و ادبیات می‌گردد، این جریان توسط دیگر نویسندگان تداوم می‌یافت به گونه‌ای که «تا اوایل قرن بیستم این باور وجود داشت که قاچاق کودکان یکی از راه‌های استعمار جنسی آن‌ها بود. بچه‌هایی که از چنگال کار نجات می‌یافتند در چنگال قاچاق برای کارهای پرورش میگو، برش الماس، صنایع سنگ‌های قیمتی، جواهر فروشی و شیرینی پزی گرفتار می‌شدند» (ساکرل و ساکرل، ۲۵۹: ۲۰۱۱) که همه این‌ها پس از روشنفکری دیکنز و لی توسط دیگر نویسندگان هویدا و رصد می‌شدند.

۲.۳. از کودک محوری چارلز دیکنز و هارپر لی و کارگر پروری کارل مارکس تا پیمان‌نامه جهانی حقوق کودک

کودک‌آزاری و حقوق کودک، مفاهیمی متأخر امروزی محسوب می‌شدند. در گذشته، دوران کودکی آدم‌ها بسیار کوتاه بود. در حالیکه امروزه تا سن ۱۸ سالگی دوران کودکی محسوب می‌شود، در گذشته خیلی از بچه‌های کمتر از این سن یا سرباز بودند یا به اجبار به خانه بخت می‌رفتند. در دنیای جدید هم، تا اواسط قرن نوزدهم، کودک و حقوق او محملی در اذهان و جایگاهی در قانون نداشت. شرایط زندگی کودک منوط به جایگاه خانوادگی وی می‌شد. اگر از خانواده مرفهی نبودند روانه بازار نابهنگام کار شده و به عنوان کارگر مزارع و یا کارگاه‌ها مشغول می‌شدند و به نقل از روزنامه اعتماد دچار بداقبالی «تولد زود هنگام در تاریخ بشر» می‌گشتند. با دیکنز و نگارش «اولیور توئیست» و «آرزوهای بزرگ» و «دیوید کاپرفیلد» بود که به تدریج مفهوم «حقوق کودک» به عنوان دغدغه‌ای در جامعه معرفی شد. کارل مارکس و جرج برنارد شو از داستان‌های او که موضوعات آن‌ها در مورد رفاه کودکان، ریشه کن ساختن فقر و القای برده‌داری می‌باشد بسیار سخن گفته‌اند. این بیداری، با روشنفکری کارل مارکس در میانه سده نوزدهم و تلاش او برای بهبود وضعیت کارگران همگام شد زیرا بخشی عمده از کارگران کودکان بودند. توصیف مارکس از شرایط کودکان کارگری که مغضوب کارفرمایان و سرمایه‌داران بودند موج روشن‌فکری را شتاب بخشید. نویسندگانی چون هارپر لی با نگارش کشتن پرنده مقدس تلفیقی از برده‌داری و روان‌رنجوری کودک را در این راستا پرورش می‌دهند. این تلاش‌ها سبب شد حقوق کودک و توجه خاصی به کودکان مبذول شود. به طوری که امروزه توجه به وضعیت کودکان در ابعاد مختلف در کانون توجهات جامعه بین‌الملل و ارگانهای حقوق بشری سازمان ملل قرار دارد (حبیبی، ۱۳۹۶: ۱۴۱).

۳. کنوانسیون حقوق کودک

در ۲۰ نوامبر ۱۹۸۹ مجمع عمومی سازمان ملل متحد کنوانسیون جهانی حقوق کودک را تصویب نمود. این کنوانسیون که با توافق تمامی دولت‌های عضو سازمان ملل به تصویب رسید، معتبرترین سند بین‌المللی محسوب می‌شود که به طور خاص برای حمایت از حقوق کودکان تصویب شده است. کنوانسیون حقوق کودک به دلیل دربر گرفتن تمام جنبه‌های حقوق بشر، شامل حقوق مدنی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، از تمام معاهدات بین‌المللی دیگر برجسته‌تر است، زیرا کودکان را افرادی دارای حقوق و مسئولیت در نظر می‌گیرد که این حقوق و مسئولیت‌ها منعکس کنند و قابلیت‌ها و توانایی‌های رو به رشد آن‌هاست. این کنوانسیون با ارائه تصویر جدیدی از کودکان نحوه‌ی نگرش به آن‌ها را تغییر داده و چارچوب مشخصی برای مطالبه حقوق کودکان نیز تعیین کرده است. «این کنوانسیون یک برنامه برای عمل است و ابزاری است که با آن می‌توان درک و آگاهی مردم را نسبت به حقوق کودکان توسعه داد» (اوسلر، ۲۰۱۷: ۲).

۴. تحلیل رمان‌ها

۴.۱. هارپر لی

کشتن پرندۀ مقدس برای اولین بار در سال ۱۹۶۰ میلادی منتشر شد. آن‌چه که هارپر لی را در انتخاب فضا و شخصیت پردازی بیشتر مطرح می‌کند این است که وی کل داستان را از زاویه دید دختر کودکی ۸ ساله روایت می‌کند که تحلیل گفته‌های او مبین الهامات و اشاراتی است که فقط در حد فهم بزرگسالان می‌باشد. کشتن پرندۀ مقدس به ایالت آلبانا در زمان رکود بزرگ می‌پردازد و شخصیت راوی و اصلی دختر بچه‌ای بنام جین لوئیس اسکوات فینچ^۳ می‌باشد. پدر او اتیکس فینچ وکیل و انسان دوست بود. این تصویر از زندگی کودک رمان هارپر لی نشان‌دهنده این مهم است که «کودکان این رمان همگی در بطن مشکلات جامعه با توجه به محیط زندگی و شرایط حاکم بر جامعه قرار داشتند» (هندیک، ۲۰۱۷: ۱۱).

تحلیل پس‌زمینه‌های تاریخی، مذهبی و فرهنگی رمان مبین این انتخاب دقیق نویسنده است. گرچه تم اصلی به مشکلات جامعه از جمله برده‌داری و نژادپرستی می‌پردازد اما در عمل بیش از متأثر شدن بزرگسالان این کودکان هستند که هم از نعمت آرامش کودکی محروم هستند و هم خارج از زمان و حد فهم خود در بطن مشکلات مبتلا به آینده خود و هم فعلی بزرگسالان که پدر و مادر خود هستند قرار می‌گیرند. شاید رفتار پسرانه و قلدرمآبانه اسکوت دختر کودک راوی حکایتی از ظلم مضاعف به کودکان است. محرومیت از مادر و زندگی با پدری وکیل که مدام درگیر گرفتاری و مشکلات دیگران است و به خاطر داشتن عقاید انسان‌دوستانه در چالش درونی با خود است حکایت از نامناسب بودن وضعیت زندگی برای این دختر بچه را دارد. وضعیت رقت‌بار بچه‌ها یا به علت فقر یا به علت دغدغه‌های خانوادگی و فردی در اکثر خانواده‌ها و یا جامعه مبین این مهم است که لی قصد در معرفی مشکلات گزاف‌تر کودکان در کنار بزرگسالان را دارد. جامعه مسموم و نابسامان بستر را برای رشد شاد کودکان محدود کرده است. خود خانم هارپر لی به عنوان یک زن رمان‌نویس اواسط قرن بیستم با انتخاب چنین شخصیت‌های کودکی و در فضای برده‌داری و نژادپرستی در نقش یک فعال انسانی از دید ادبیات سعی در رفع این معضلات داشته است. مثال‌هایی از زوایای گوناگون و از دید اسکوات مبین این مهم است که به آن‌ها پرداخته می‌شود. عبارت‌هایی که از دل این جملات به ظاهر کودکانه اما عالمانه از متن بر می‌آید از منظر تاریخی، مذهبی و فرهنگی هویدا می‌باشند که نشان‌دهنده این است که چگونه شرایط حکایت از این واقعیت دارد که روند زندگی بزرگسالان نماد تأخر زندگی کودکان فرداست.

۴.۲. اشارات فرهنگی

در متن رمان‌ها وقتی به معنا و محتوای دقت شود معانی القایی گوناگونی از آن‌ها استنباط می‌شود. از شاخص‌ترین معانی القایی که به طور منسجم در آثار رصد می‌شود اشاراتی هستند که روشن‌کننده شرایط فرهنگی آن زمان می‌باشند. همه این عبارات، مسیر را برای تبیین مفهومی بالاتر تعیین می‌کنند که در واقع هدف غایی نویسنده می‌باشد. جملات و مضامین زیر به عنوان نمونه ارائه تا مبرهن سبک بیان مسئله توسط نویسندگان رمان‌ها باشد. در حوزه فرهنگی در رمان هارپر لی جملات و مطالب ارائه شده به روشن شدن این مهم کمک می‌نماید. «من احتمالاً امید به خانم شدن ندارم اگر من دست بند نپوشم. وقتی گفتم که من لباس دخترانه نمی‌پوشم خاله الکساندرا گفت که قرار نیست که شلوار بپوشید. او گردنبند مروارید به من داد و به من گفت که باید دردانه پدرم باشم» (تی کی ام^۴، اسکوات، ۱۹۳). «خانم ماودی^۵ نمی‌تواند قاضی شود چون که او یک زن است. یعنی این‌که زن در آلبانا نمی‌تواند قاضی باشد» (اسکوات، ۲۵۳). راوی در روای خود که روای بزرگسالان است می‌گوید: که اسکوت پتویی به مد اسکوا^۶ که هم‌خوان با اسکوات نیز هست می‌پوشد. که اسکوا اشاره به شاهزاده هندی دارد (کریستوفر بی

استاینر^۷، ۱۹۹۹: ۲۴۷). این عبارت‌ها مبرهن جو نامناسب فرهنگی جاری در آن روزگار است و نویسنده سعی دارد تصویری واضح از آن شرایط را از قاب واژگان ارائه دهد.

تحقیرها و توهین‌ها در آن‌جا زیاد بود و حتی فکر دختر بچه‌ها را مشغول کرده بود که نمونه‌های زیر جز آن‌ها می‌باشند. «آن‌شی از درآمدهای سپاهای آزاد شده خریداری شد که روزهای یکشنبه در آن‌جا عبادت می‌کردند و مردان در طول هفته در آن‌جا قمار می‌کردند» (تی‌کی‌ام، اسکوات، ۱۳۴). «این نمونه یک سپاه است که می‌برد و می‌دود نمونه از فکر سپاهی که هیچ برنامه و هیچ فکری جز فرار از اولین فرصتی که ببیند ندارد» (تی‌کی‌ام، اسکوات، ۲۷۵).

اتیکس^۸ می‌گوید: «گول‌زدن یک مرد سفید بدترین چیزی است که شما می‌توانید انجام دهید» (۲۳۰). در مورد اشتباه زن سفید پوست، اتیکس فینچ وکیل دادگاه می‌گوید: «اوهیج جرمی مرتکب نشده است او فقط یک کد جامعه را شکسته است، کدی که به قدری جدی است که هر کس مرتکب آن شود جایی در جامعه ندارد» (۲۳۲). اسکوات این صحبت‌های پدرش را در مورد آن زن سفید پوست می‌شنود هم شنوای چیزی که لازم نیست بشنود و هم هراسناک از عقوبتی که منتظر آن زن می‌تواند باشد، که بعد‌ها سپاه پوست بی‌گناهی به جای او مجازات می‌شود. بی‌گناهی هر دو شخصیت برای پذیرش ذهن اسکوات هشت ساله بسیار سنگین است.

۴.۳. القانات تاریخی

در کنار القانات فرهنگی مسایل و حوادث تاریخی بر روح تم حاکم بر رمان می‌افزایند که نمونه‌های آن‌ها ارایه می‌شود. «این‌که جنوبی باشید و هیچ آگاهی از نبرد هستین^۹ نداشته باشید نشان شرم و گناه بود (اسکوات، ۳)». سیمون^{۱۰} که یادداشت‌های معلم را فراموش کرده بود سه برده خرید و با کمک آن‌ها خانه‌ای در سواحل رودخانه آلبانا ساخت که ۵۰ مایل از استغفان مقدس^{۱۱} بالاتر بود (اسکوات، ۴). دیگر ایالت‌های برده داری تصمیم گرفتند که تا صبر کنند و ببینند که دولت فدرال برای حل معضل برده‌داری چه می‌کند (اسکوات، ۵). وقتی که پیشنهاد شد که فصلی دی‌توسکتلا^{۱۲} ممکن است که برای بو^{۱۳} مفید باشد. بو دیوانه نبود او بعضی مواقع بسیار شاد بود» (اسکوات، ۱۱). اگر آقای کانینگ‌هام^{۱۴} دهانش را قرص نگه می‌داشت می‌توانست شغل خوبی را به دست آورد. اما زمین‌هایش از دست می‌رفت (اسکوات، ۲۳). «خانواده کانینگ‌هام هرگز چیزی را که نمی‌توانستند پس‌دهند دریافت نمی‌کردند» (اسکوات، ۲۲). «کانینگ‌هام مردمی عادی بودند که کشاورزان و بحران‌کراش^{۱۵} حساسی به آنها صدمه زده بود» (اسکوات، ۲۳). که در این‌جا کراش به بحران بازار در سال ۱۹۲۹ در دوشنبه سیاه اکتبر ۱۹۲۹ اشاره دارد.

اگر او دانه گیاهی را پیدا می‌کرد در حیاطش که شبیه دومین نبرد مارن^{۱۶} بود می‌کاشت اشاره‌ای به جنگ بزرگ مارن داشت که حدود ۱۵ جولای تا ۸ آگوست ۱۹۱۸ بوده و ۱۵۲ روز بین ۲۱ آگوست و مارس که فرانسه را به شدت تهدید کرد در جریان بود (مایکل نیبرگ، 2008: 22).

آقای آوری گفت که آن روی سنگ روزتا^{۱۷} نوشته شده بود وقتی بچه‌ها از پدر و مادر پیروی نمی‌کنند سیگار می‌کشند با هم جنگ می‌کنند؛ فصل عوض می‌شود (اسکوات، ۷۲). روزتا اسم دیگر ال رشید است، سنگی که بر روی آن نوشته‌ای حک شده بود (اندرو میدلتون، ۲۰۰۳: ۳).

«اعتصاب بیکاری در بیرمنگام بود. صف‌های نان طولانی تر شد (اسکوات، ۱۳۲) که اشاره‌ای به دوران افسرده گی^{۱۸} در ایالات متحده در سال ۱۹۳۰ دارد (ایرین گلاسر، ۱۹۹۸: ۱۶) که در این‌جا اسکوات اشاره می‌کند به این‌که چگونه در شرایط آن زمان مردم از نظر اعتقادی و سیاسی در مظنقه بوده‌اند و این‌که برای چه علتی می‌توان مجموعه آن عوامل را با هم در نظر گرفت که در جمع کل زندگی آن‌ها تأثیر گذار باشد که مستقیم تأثیر آن عوامل

رامی‌توان در زندگی بچه‌ها دید. در خلال دیگر گفت‌وگوهای این شخصیت می‌توان به رگه‌هایی از زندگی فیلسوفانه آغشته به درد این مردمان پی برد.

گرچه مایو کمب^{۱۹} بین جنگ‌ها بی طرف بود قانون بازسازی و ویرانی اقتصادی سبب شد که شهرها رشد کنند» (اسکوات، ۱۵۰). اگر خانم مری گریس^{۲۰} از ظروف لیدیا^{۲۱} نوشیده باشد بعید نیست که مادرش نیز این کار را کرده باشد. (اسکوات، ۱۵۰) پینکهام تولید کننده داروی گیاهی برای شکایت خانم‌ها بنام ترکیب گیاهی لیدیا پینکهم می‌باشد.

یک چیز دیگر آقایان قبل از این‌که از اینجا بروم، تامس جفرسون^{۲۲} یکبار گفت که همه مردم یکسان آفریده شده‌اند. این‌ها عبارت‌هایی هستند که یانکیها^{۲۳} در واشنگتن بسیار علاقه‌مند به استفاده از آن‌ها هستند (اتیکس، ۲۳۳). این عبارات که در گیرکننده فکر و ذکر مردمان آن دوران بوده است در شکل‌گیری رشد زود هنگام فکری و احساسی کودکان موج می‌زند که البته اشاره دارد به شکل‌گیری این واقیت در سیاست وقت در کشور امریکا که در آن تامس جفرسون، رییس جمهور آمریکا، مخالف برده‌داری و نژادپرستی بوده است. «اولا مردم برجسب‌هایی که علامت آن آر ای^{۲۴} یعنی ما بخش خود را انجام می‌دهیم از پنجره مغازه و اتومبیل‌ها بیرون انداختند. من از اتیکس پرسیدم چرا؟ او گفت به خاطر این‌که قانون بازیافت ملی مرده است پرسیدم چه کسی آن را کشت؟ گفت: مردم این کار را کردند (اسکوات، ۲۸۸).» در تلاش برای توسعه تولید و ثبات صنعت نیرا^{۲۵} بنیان‌گذاری شد که در ذل آن‌ها رقابت مناسبی شکل گرفت و شرکت‌ها کودهای رقابتی درست کردند. کسب و کار عالی بود وقتی که ویلیام وایات بیل دولت مرد بود از دیدگاهی نسبتاً جدید به رشد آرامش داخلی جامعه را به همراه داشت که با گسیل تیمی از ارزبابان جهت پیدا کردن مرکز و برقراری مقر دولت بود» (اسکوات، ۱۴۹). او کلاه نوک قلابی عمومی می‌پوشید که بیهوده غیر طبیعی می‌نمود. (اسکوات، ۸۷). تمام نمادها حکایت از این واقعیت دارند که چرا باید در این زمینه برده‌داری و استثمار هر دو در برگیرنده واقعیت زندگی مردم باشد که از همان کودکی سایه شوم آن بر سر آن‌ها سایه افکن شود. «می‌دانید آقای رادلی یک غسل تعمیم دهنده بود؟» «شما همین کاره هستید؟ نیستید؟» (اسکوات، ۴۹). «در این جامعه همه جای خود را می‌دانند، موضوع نژاد و طبقه که پیوسته و خنده‌دار بچه‌ها را درگیر کرده بود. اما بعضی مواقع این اصول به هم می‌ریخت، جاها قاطی می‌شد و همه چیز قاطی می‌شدو بعد باید اول امور را مرتب کرد و سپس آن‌ها را برای بچه‌ها توضیح داد» (اتکینسون، ۲۰۱۶: ۹۷).

۴.۴. تحلیل

از متن رمان چنین بر می‌آید که قصه بزرگسالان از منظر کودکان فضایی را ایجاد می‌کند که رنگ و بوی آن رقت بار است. چنین رمان‌هایی تکنیک‌های دانش را افزایش می‌دهند و زمینه‌های شکل‌گیری ترحم را بر می‌انگیزانند. خیلی مهم است که بفهمیم چگونه بچه‌ها و دیدگاه‌های بچه‌ها با نگاه به این رمان‌ها دچار تفکرات دلسوزانه می‌شود. «یکی از اتفاق‌های مهمی که رخ می‌دهد این است که خواننده با داستان‌ها از زاویه کودک این حس را در خود ایجاد می‌کند و بدین ترتیب حس هم دردی با دیگران را در خود به وجود می‌آورند. این فرا فکنی‌ها همان چیزهایی هستند که هارپر لی در رمان خود با تکنیک نقل از منظر کودک بدان می‌پردازد» (تسای، ۲۰۱۴: ۵۰). آن‌ها به معنی دقیق کلمه، حق دارند که هویت خود را انتخاب کنند و یک زندگی ارزشمند را برای خودشان رقم بزنند. کودکان در مقایسه با بزرگسالان اغلب توانایی تصمیم‌گیری مستقل ندارند مگر زمانی که کاملاً رشد کنند و توانایی به دست بیاورند. از این رو باید تصمیم‌های عقلانی بزرگسالان، زندگی آن‌ها را شکل داده و تحت تأثیر قرار بدهد. در هر حال منظور این نیست که بزرگسالان، کورکورانه، مجاز باشند اراده‌ی خود را بر آنها تحمیل کنند (فین برگ، ۱۹۸۰). از این رو در می‌یابیم که هارپر لی با دوستانش فردی دوست داشتنی بود اما «همیشه بی‌نهایت درون‌گرا بود و کم در مورد خود سخن می‌گفت. در نتیجه بیشتر اطلاعات در مورد کودکی او از دوستانش به دست می‌آید. از

طریق اتوبیوگرافی اسکوات خواننده نزدیک‌ترین دسترسی را به کودکی لی یا رنگ و بوی دوران کودکی او در چندین صفحه کشتن پرنده مقدس پیدا می‌کند» (پوربا، ۲۰۱۸: ۱۰).

۴.۵. چارلز دیکنز

الیور توئیست یک اثر انقلابی است چرا که از یک کودک به عنوان قهرمان داستان استفاده کرده است. «این رمان به وضوح سخت‌هایی که کودکان فقیر با آن مواجه هستند و نیز جرم‌هایی که به خاطر فقر مرتکب می‌شوند را به خوبی نشان می‌دهد» (حیدری، ۲۰۱۷: ۵).

شاید در تاریخ رمان نویسی، دیکنز اولین نفری باشد که مسیر را برای احقاق حق بی‌حاشی‌ترین قشر جامعه یعنی کودکان هموار نمود. وی با ظرافت مسیر را در جریان آگاهی بخشی با انتخاب شخصیت مناسب و با انتخاب فضای رمان در قرن نوزدهم به تصویر می‌کشد. در الیور توئیست (۱۸۳۷)، چارلز دیکنز یتیمی بنام الیور توئیست، بیل سیکز، فاگین، مونکسف روز مالی، ناسی و آقای برون لو به عنوان شخصیت‌های اصلی نمایش می‌دهد تا شرایط رقت بار کودکان از منظر جنسیت به نمایش گذاشته شود و در این راستا تم اصلی ظلم و حق‌کشی کودکان محوریت قلم نویسنده قرار می‌گیرد.

سبک دیکنز همانند رویکرد لی در انتخاب کودک و کیلی سفید پوست به نام اتیکس فینچ که حامی انسانیت بوده است، می‌باشد. اوج نقش آفرینی کودکان در صحنه حضور دزدانه آن‌ها در محاکمه سیاه پوست متهم در دادگاه است. رفتار خشونت بار با الیور توئیست حکایت از آیین تمام‌نمای شرایط کودکان آن دوران است که در سطح ریز در انعکاس شرایط لی هویدا شده است. هر دو نویسنده با تمرکز بر عناصر رمان یعنی شخصیت‌پردازی و فضا‌سازی چگونگی مسیر روشنگری را از قاب رمان ترسیم کرده‌اند که در متن رمان‌ها و کدهایی که ارائه شده‌اند، متجلی هستند.

۴.۶. شرایط قتصادی

دیکنز مشکل اقتصادی در درون کشور را متجلی می‌نماید که بعد از وضع قوانین ضعیف ۱۸۳۴ رخ می‌دهد که بر اساس آن کودکان موظف به کار در منازل می‌شوند. ولی دستمزد یکسان نمی‌گیرند و شرایط بسیار نامناسب است. «آن جای بسیار نامناسبی است در اتاق‌های بالا دودکش‌ها زیاد و درهای زیادی هست. عنکبوت‌ها در اتاق و سقف تار بافته‌اند وقتی الیور وارد اتاق می‌شود موش به داخل اتاق می‌آید و سپس به لانه‌اش بر می‌گردد (دیکنز، ۱۲۸). «تاریک و نم‌دار پر از سوز سرما؛ و آن شبی بود در یک خانه امن و گرم که جای شکرگزاری داشت ولی برای بی‌خانمان‌ها باید سرگرسنه بر زمین می‌گذاشتند تا بمیرند» (دیکنز، ۱۶۵). خانه کثیف و بوگرفته بود موش‌ها هم بر فرسودگی آن افزوده بودند که همگی نشان قحطی بودند (دیکنز، ۱۲۸). این‌ها همگی نشان از وضع رقت بار طبقه کارگر داشت که بی‌کاری فقر و حتی جنایت بر آن افزوده شده بود.

۴.۷. اقتضائات سیاسی

در متن رمان‌ها چالش‌های فراروی جامعه و طبقات خاصی دسته‌بندی شده است که واکاوی آن مطالب نمایانگر شرایط خاص آن زمان بوده است. جدا نمودن و طبقه‌بندی کردن آن‌ها حاکی از نظمی نهفته در چیدمان جملات به منظور القای پیامی خاص می‌باشد. در متن رمان الیور توئیست تعداد محدودی نمونه ارائه می‌شود که بخشی از ضوابط قانونی جاری در جامعه آن زمان را نشان می‌دهد. دیکنز به صراحت بر قوانین ظالمانه روزگار خود می‌تازد وقتی که بیان می‌دارد که قانون ده ساعت کار اجباری برای کودکان اعلام شده بود. همه به این قانون اعتراض کرده بودند اما این نفعی به حال آن‌هایی که در چنگال گرسنگی گرفتار بودند نداشت. از دید این قانون «الیور باید تربیت می‌شد و به عبارت دیگر به یک شعبه کاری می‌رفت و در سه مایلی با بیست نفر دیگر در شرایط نامناسب غذایی، مکان و لباس باید کار می‌کرد» (دیکنز، ۴). «با عجله او را به بخش دیگری بردند که در آن‌جا باید در روی تخت

سخت و سرد می خوابید که نمادی از تجلی قوانین ملایم انگلستان بود» (دیکنز، ۱۰). «الیور مورد اذیت و آزار قرار می گرفت کار اجباری سخت انجام می داد، مورد تمسخر همه بود اما مورد ترحم هیچ کس نبود» (دیکنز، ۳). در سطح بزرگسال با آن که مردم سخت کار می کردند اما دستمزد عادلانه به آنها پرداخت نمی شد و مورد هجمه کارخانه داران بودند. «در سر کار با شرایطی روبرو می شدند که هیچ کس دوست نداشت. دستمزدی به آنها پرداخت نمی شد صبحانه عادی، شام و چای در تمام فصول سال» (دیکنز، ۱۱). چنین شرایط کاری توسط دولت رقم خورده بود تا مردم را از ایجاد شرایط اجتماعی مشکل ساز دور کنند. دیکنز منتقد این شرایط است که می بیند مردم به کام مرگ فرستاده می شدند. وقتی که شب تاریک و سرد و گرفته می آمد؛ دیگران منتظر زنگ ناقوس بودند که جریان زندگی را گوشزد کند. وای! این زنگها برای او نماد یاس بودند. صدایی که عمیق و تهی و فقط پیام آور مرگ بود (دیکنز، ۴۰۲). «شبه شب تنها شبی بود که بیشتر می توان زندگی را دیدو دوباره فکر شروع روز، شروع یکشنبه» (دیکنز، ۴۰۲). تم اصلی که از بطن این مطالب استنباط می شود این است که در میان این همه بیچارگی وضع قانون مجازات مرگ توسط دولت برای کاهش جنایت کاری است که دیکنز می خواهد ذهن خواننده را به سوی آن ببرد.

۴.۸. جلوه های مذهبی

در جامعه آن روز پروتستان مذهب غالب مردم بود. که از بطن مطالب کاملا هویدا است. «نکته این نیست؛ دکتر مایوسانه گفت. آقای گیلز پروتستان هستید؟» (دیکنز، ۳۴۱). «بله قربان. امیدوارم چنین باشد آقای گیلز زبانی ریخت و رنگش پریده بود. و تو پسر؟ دکتر گفت. خدا مرا ببخشد من هم مثل آقای گیلز هستم.» (دیکنز، ۳۴۱) هیچ وقت شبیه یک مسیحی واقعی نبودم حتی اگر الیور برای آنهایی که به او غذا و پناه داده اند دعا کند اما او نکرده، چون کسی به او یاد نداده است (دیکنز، ۱۲). از این عبارتها می توان چنین نتیجه گرفت که پیام و کد نهایی دیکنز این است که دین هیچ کاری برای فقرا از پیش نمی برد.

۴.۹. القائنات فرهنگی

آنچه که در طول رمان بیشتر خود را نشان می دهد رنگ و بوی مادی گرایی و خشونت است که در کل جامعه سایه افکن شده است. در الیور تویست ما فکر می کنیم که خانم مان^{۲۶} همان پیر زنی که باید از بچه ها مراقبت کند اما این کار را انجام نمی دهد. بچه ها از نظر تغذیه در وضع نامناسبی بودند اما وانمود می کرد که هیچ مشکلی وجود ندارد. پولی که برای نگهداری بچه ها بود در جای دیگر خرج می کرد. «پیر زن خوب می دانست که چه مقدار صرف هزینه بچه ها می شود و چه مقدار برای خودش بر می دارد. بیشتر خرج هفتگی بچه ها را برای خودش می برد» (دیکنز، ۶). «فقر و گرسنگی دو چیزی هستند که باید برای آنها فریاد کشید و الیور خیلی طبیعی داد می زد» (دیکنز، ۱۴) «الیور گرسنه به نظر می رسید وقتی که با یک تکه نان و پارچه ای کثیف روی سرش وارد اتاق می شد» (دیکنز، ۱۴).

روابط جامعه و ازدواج با طبقه غیر یکسان آن موقع حکایت از یک اجحاف فرهنگی بر جوانان بوده است که علاقه خود را به طبقه اجتماعی واگذار کرده اند و علایق راه به جایی نمی برند. «ای گل سرخ، ای شیرین و ملایم؛ قلب من در دست توست. فراتر از تو زندگی و امید در زندگی من نیست» (دیکنز، ۲۴۸). پر واضح است که دیکنز احیای حقوق جوانان را با برهم زدن قوانین کذب جامعه و نمایش عشق و علاقه بر هم می زند و بر تارک تاریخ آن موقع می تازد و اظهار عشق مری و هری نمونه ای از آن است.

۴.۱۰. استثمار

در رمان دیکنز استثمار با فقر الیور، کار اجباری در مزرعه با یک پیرزن شرور نمادین می شود. سپس خانم مان که هزینه نگهداری بچه ها را در یتیم خانه بالا می کشد مصداق بعدی این امر قرار می گیرد.

« رفتن به لندن؟ بله؟ بدون لوازم؟ نه؟ بدون پول؟ » (دیکنز، ۵۵). چارلز دیکنز تجربه کودکی خود را با حساسیت نسبت به غفلت از حقوق کودکان توسط خانواده و سایر اعضای جامعه گوشزد می‌کند. « خود او قربانی کار کودک است. دیکنز با تلخی به آن تجربه تلخ می‌تازد که در طول رمان بیشتر هویدا می‌شود. او این پدیده را سرزنش می‌کند زیرا که تاثیرات مخربی بر او برجا گذاشته بود که نمونه بارز آن محرومیت از تحصیل است. علاوه بر محرومیت از تحصیل، تاثیرات مخربی شامل جراحتهای کار در کارخانه به علت ساعت‌های طولی کار و پرداخت جزئی هویدا بوده است» (مکاتی، ۲۰۰۸: ۳).

«فکر کنم امشب نیاز به جایی برای خواب دارید، ندارید؟ بله، دارم. الیور گفت: تا الان زیر سقف خوابیده‌ام از وقتی که از روستا آمدم» (دیکنز، ۵) الیور نمی‌تواند هیچ کاری برای زندگی‌اش انجام دهد. « زندگی من این است خیابان‌های سرد و کثیف خانه من هست و شما آقایان من را به سمت آن می‌برید و من خودم را در آنجا شب و روز در آنجا نگه می‌دارم تا بمیرم» (دیکنز، ۱۶).

دیکنز نشان می‌دهد که در آن دوران کودکان به تکدی‌گری و دختر بچه‌ها به فاحشه‌خانه فرستاده می‌شدند و زندگی کودکی و آینده آن‌ها به فضاحت کشیده می‌شد تا تصویری از بطلان عمر و حق را هویدا کند. « حتی با وجود شرایط خیلی سخت که با بی‌اعتقادی در مورد الیور وجود داشت به نظر می‌رسید که تأثیری شگرف در روی خوانندگان ویکتوریا وجود داشت» (البرتسون ۲۰۱۶: ۷) زیرا « فقر مسلماً یکی از موانع اصلی برای احیای حقوق کودک بود. بچه‌ها وابسته به محیط خانواده و شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی محیط بودند. رشد کودک از نظر فیزیکی، روانی و همچنین رشد شخصی و اجتماعی تابعه‌ای از محیطی بود که در آن کودک زندگی می‌کرد» (کوم بای، ۲۰۰۲: ۴). به علت فرافکنی‌های دیکنز دیگر نویسندگان نیز قلم خود را به سمت حقوق کودکان گرداندند. همان‌گونه « که دیکنز خود را صرف تهاجم سیستماتیک به جامعه ویکتوریا کرده بود، الیزابت بارت براونینگ نیز کار خود را صرف احساس‌های جاری در جامعه ویکتوریا به خصوص در مورد کودکان کرد» (چاکرابورتی، ۵۶). در مورد لی همان‌طور که اتکینسون (۲۰۱۶: ۱۲۴) اظهار کرده است « در سال ۱۹۶۰ در عصر حقوق مدنی و جامعه بزرگ؛ او (عمه جک) به دخترک کوچک نماد پدر افسرده قهرمان را اهدا کرد با این امید که در طول دوران ما را رهنمون باشد» که این همان شاه‌کلیدی است که از بطن رمان‌ها در ارتباط با حقوق کودکان بر می‌خیزد.

۵. نتیجه‌گیری

این مقاله در پاسخ به این پرسش که فعالیت‌های ادبی در شکل‌گیری و جهانی شدن حقوق کودک چه نقشی داشته‌اند به نگارش درآمده است. برای پاسخگویی به سوال فوق دیدگاه دو نفر از نویسندگان ادبیات انگلیس چارلز دیکنز، خالق رمان الیور توئیست، و هارپرلی، نویسنده پرنده مقدس، به عنوان دو اثری که زندگی کودکان و مشکلات زندگی آن را روایت می‌کنند مورد بررسی قرار گرفت. تحلیل این دو رمان نشان داد که هر دو نویسنده با طرح مشکلات کودکان مضامینی را طرح کرده‌اند که در سده‌های آینده بستری برای شکل‌گیری حقوق کودکان فراهم آورده است. در این مقاله روشن گردید که بندهای زیادی از کنوانسیون جهانی حقوق کودک از جمله حق حیات، توجه به منافع کودک هنگام تصمیم‌گیری برای آن‌ها، مصون بودن کودکان از تبعیض و آزادی بیان ریشه در این دو رمان دارند. کدها و زیر کدهای ارائه شده تحت لوای فرهنگی، سیاسی، تاریخی، مذهبی و اجتماعی همگی به کلید واژه‌های کودک، تظلم، احیای حق کودک و حمایت از این قشر را هویدا می‌کنند که تحلیل کلی این متون بر شفافیت نقش این نویسندگان در معرفی و احیای حقوق کودکان می‌افزاید و نقش ادبیات انگلیس را پیش‌تاز در تبیین حقوق این طیف بی‌دفاع جامعه نشان می‌دهد.

پی نوشت

- ¹ Harper Lee
- ² Charles Dickens
- ³ Scout Finch
- ⁴ To kill a Mocking Bird
- ⁵ Miss Maudie
- ⁶ Squaw
- ⁷ Christopher B. Steiner
- ⁸ Atticus
- ⁹ Hasting
- ¹⁰ Simon
- ¹¹ Saint Stephan
- ¹² Tuscaloosa
- ¹³ Boo
- ¹⁴ Cunningham
- ¹⁵ Crash
- ¹⁶ Battle of Marne
- ¹⁷ Rosetta
- ¹⁸ Great Depression
- ¹⁹ Maycomb
- ²⁰ Mrs. Grace
- ²¹ Lydia E Pinkham
- ²² Thomas Jefferson
- ²³ Yankees
- ²⁴ NRA
- ²⁵ NIRA
- ²⁶ Mann

منابع

- حبیبی، علی فقیه. حقوق کودک در اسلام و خشونت‌های سیاسی جهان اسلام. فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال هفتم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۶، ص ۱۴۱-۱۶۷
- صیدی، خمیص، صفایی مقدم، مسعود، ولوی، پروانه، هاشمی، سید جلال. کنوانسیون جهانی حقوق کودک و فرصتهایی که برای پرورش تفکر مستقل در کودکان ارائه میدهد. تفکر و کودک، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی سال هشتم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۲۰-۱۳، ۱۳.
- Albertsson, Rebecca (2016). **The Role of the Orphan Child in Charles Dickens' Oliver Twist (Degree project)**. English Literature Centre for Languages and Literature: Lund University Press.
- Atkinson, Robert E (2016). Growing Up with Scout and Atticus: Getting from to Kill a Mockingbird Through Go Set A Watchman. **Duke Law Journal Online**, 65, 95-125. Print.
- Brasil, Maracana (2005). Plato on Children and Childhood. **Childhood & Philosophy**, vol. 1, núm. 1, enero-junio, 11-32.
- Feinberg, J. (1980). **A child's right to an open future**. In W. Aiken and H. LaFollette, (Eds.), *Whose child? Parental rights, parental authority and state power* (pp. 124-153). Totowa, NJ: Littlefield, Adams, and Co.
- Glasser, Irene (1998). *More than Bread: Ethnography of a soup kitchen*. University of Alabama press.
- Handique, Akanshya (2017). **Telling Narratives: an evaluation of autobiographical elements in Harper Lee's novel to Kill a Mocking Bird** (MA Thesis). Lovely Professional University.
- Harper, Lee (1960). **To Kill a Mocking Bird**. USA: Lippincott & Co.
- Hunt, Peter, editor (2006). **Understanding Children's Literature**. Taylor & Francis e-Library.
- Heidari, Mohammad (2017). **A Review of Charles Dickens' Works and Speeches**. Tehran: Kharazmi Publication.

King, Peter (1998). **The Philosopher's Child**. Rochester NY: Rochester University Press

Makati, Pamela (2008). **A Critical Study of Charles Dickens' Representation of the Socially Disadvantaged** (MA Thesis). University of Fort Hare, East London Campus. Middleton, Andrew & Klemm, Dietrich (2003). The Geology of the Rosetta Stone. **Journal of Egyptian Archaeology**, 89, 207-216.

Purba, Jimy Prayogo (2018). **A Biographical Criticism in the Novel To Kill a Mockingbird** (Sarjana Pendidikan Thesis). University Of Muhammadiyah Sumatera Utara.

Phillips, B. Ruth & Steiner, B. Christopher (1999). **Unpacking culture; Art and commodity in colonial and postcolonial worlds**. Berkeley: University of California Press.

Rose, J. (1984). **The Case of Peter Pan or the Impossibility of Children's Fiction**. Basingstoke: Macmillan.

Thornley, G C & Roberts, Gwyneth (2000). **An Outline of English Literature**. London: Longman Group Ltd.

Thukral, Enakshi Ganguly & Thukral, Parul (2011). **India Child Rights Index**. New Delhi: HAQ: Centre for Child Rights.

Tsai, Mei-Yu (2014). A Poetics of Testimony and Trauma Healing in Anne Michaels's Fugitive Pieces. **Shofar**, 32/3, 50–71.

Udayan, Chakraborty. Child Labor as an Instrument of Social Criticism in Charles Dickens' Oliver Twist. **Journal of Humanities and Social Science**, 54-56

Zermatten, Jean & Gapany, Paola Riva (2002). **Children's Rights and the question of their application Yangon Seminar** (Eds.). Opening Speech Dr. Bernard Comby.